ODİSEAS ELİTİS

GÖRÜNMEZ BİR NİSAN AYININ GÜNLÜĞÜ

BAĞLAM

ODİSEAS ELİTİS

GÖRÜNMEZ BİR NİSAN AYININ GÜNLÜĞÜ

Yunancadan çeviren : **Herkül Millas**

BAĞLAM

Bağlam Yayınları/ 37
Şiir/ 4
Birinci Basım: Ekim 1991

ISBN: 975-796-21-8

Dizgi-Baskı: Erenler Matbaası / 528 1927

BAĞLAM YAYINCILIK

Ankara Cd. 13/1
34410 Cağaloğlu - İST.
Tel: 513 59 68

Haydi gel şimdi sağ elim,
resmini çiz iblisçe sancılarının,
ama üstüne yerleştirerek

Meryem Ana'nın gümüş kaplamasını,
geceleri ıssız yerlerin batak sularda
tuttukları gümüşü.

ÇARŞAMBA, 1

Atlar habire çiğner ak çarşafları ve
habire dalarlar Korkutma'nın içine yenenin
coşkusuyla.

Çıkıp gitmek için apar topar içine atıldığım
eski arabanın çatısında sürtünen meşe, kayın,
palamut ağaçlarını duyuyorum. Bir zamanlar
gizli çevrilen ama daha kimse görmeden eskiyen
bir filmi yeni baştan göstererek.

Çabuk. Görüntüler solmadan. Ya da birden
durmadan - yıpranmış filim koparak.

ÇARŞAMBA, 1 b

Orada, gece yarısına doğru ilk ateşleri gördüm havaalanının üstünde.

Bu yanda kara boşluk.

Sonra gelmekte olan **flora mirabilis** göründü, savaş arabasının üstünde ayakta, kocaman bir huniden çiçek boşaltıyordu.

Kurbanlar eğilip Ana'dan ayrılmadan önceki duruşlarına kavuşuyorlardı.

Gecenin koçanında çırpınıyordu ay.

PERŞEMBE, 2

«Artinl» ... «Kleopa» ... «Varnava» ... cenazesi kaldırılan bu yer erkek mi dişi mi? Dini ayini giysilerimi çıkarmalı altın zırhımı kuşanmalıyım ve elimde kılıç ortaya çıkmalıyım.

Çocukları alın oradan. Karalara bürünsün balkonlar. Şimdiden işitiliyor yaklaşan askeri bando.

Dikkat! Selâm dur!

PERŞEMBE, 2 b

Bir yerlerde ağlıyanlar var ve yer yer
buğulu oluyor yol. Sitonya kayboldu,
sular örttü onu.

Korkunç olaylar var, Tanrı hep alır onları
benden, us ise ekler yeniden.

İçimde yeşil bir şey ama siyahımsı ve
köpekler havlar durur ona.

Ve çok uzaklardan getirilmiş bir deniz, hâlâ kuğu
yumurtasının kokusunu taşır.

PERŞEMBE, 2 c

Kitaplarımı raflara koydum ve bir köşeye
üzgün bir Angeliki'yi.

Payıma düşen güzelliği yitirdim, tümünü
tükettim.

Gelen kış beni böyle bulsun istiyorum:
ateşten yoksun, parçalanmış bir pantalonla,
yazısız kağıtları karıştırırken, açıklanamıyan
bir Cennet'in sağır edici orkestrasını
idare edercesine.

CUMA, 3

Yan, uzun bir bakış, dudaklar, güzel kokular;
yüce dişi tatlılığın ve öldüresiye ayyaşın
erkenci gökyüzündenmişcesine.

Bir yana yattım — alabora oldum hemen hemen —
ilahilerin ve açık bahçelerin soğuğu içinde

En kötü ne varsa ona da hazırdım.

CUMARTESİ, 4

Dar ıslak kaldırımı tırmanırken — bundan
üç yüz yıl kadar önce — bir Güçlü Dost «elinin»
beni kavradığını duydum ve olup biteni
anlayınca gerçekten Dominikos'un iki koca
kanadıyla beni gökyüzünün yüksekliklerine
doğru çıkardığını gördüm

bu kez Dominikos'un
gökyüzü ülkemin portakal ağaçları ve konuşkan
sularıyla kaplıydı.

PAZAR, 5

Birden, dağılmış pancurları açmamla avlu genişledi. İnmekte olan paraşütü başka kimse görmüyordu. Yalnız yabanıl ve çok çekmiş bazı atalarım karşı yakada izliyorlardı sahneyi arada havaya ateş ederek.

Ortalık eski çeyiz - kontratlarından ve Filiki Eterya'cıların yeminlerinden çıkagelen ve imla yanlışlarıyla dolu olan Yunanca sözcüklerle doldu. Gözlerim yaş doldu, tıpkı Ağustos 1922'de babamı görmüş olduğum gibi.

Sonra uzaktan jandarma komutanıyla yörenin kadastro memuru belirdi ve avlu birden gerçek boyutlarına kavuştu.

PAZAR, 5 b

İskender'in sonu

Dört mevsimi katladı ve havası tükenmiş
bir ağaç gibi kalakaldı.

Doğruldu sonra, ve soğukkanlı, yanıbaşına
yerleştirdi uçurumu.

Öte yanına dikkatle bir parça deniz yerleştirdi,
mavi çiziklerden oluşan.

Saatler geçti, sonunda, bir an geldi kadınların
gözleri açılıp kapandı.

O zaman Kera girdi içeriye ve can verdi adam.

SALI, 7

Akarsu dolu bir küçük kilise buldum ve
duvara astım. Şamdanları kildendir ve
yazan parmaklarımı andırıyorlar.
Camların parıltısından meleğin geçip geçmediğini
kestiremiyorum. Ve sık sık öğleden sonraları
ıtır çiçeği gibi kötü havalara tutunuyorum.

SALI, 7 b

Uzaktan gördüm kadını, bana doğru geliyordu. Lastik ayakkabı vardı ayaklarında ve hafif ve siyah-beyaz ilerliyordu. Peşinden gelen köpek bile yarı yarıya siyaha batmıştı.

Bekleye bekleye yaşlandım gerçekten.

Şimdi artık çok geç, anlıyamıyacağım o ilerledikçe uçurumun gittikçe genişlediğini ve hiç bir zaman buluşamıyacağımızı.

ÇARŞAMBA, 8

Kapılara pencerelere vuran kim?

Nedir durmadan tekrarladığı — bir şurada
bir ötede — vantrlog rüzgarın?

Yarılmış saçları ve kedi gözleriyle cama
resmedilmiş olan bu kadın ne ister benden?

Çok uzaklardaki o askerin trompetiyle
çaldığı yalnızlık nasıl bir yalnızlıktır?

Gün mü ağarıyor yoksa karanlık mı
basıyor?

ÇARŞAMBA, 8 b

Bir silahın patlaması gibi, tekrarlanan bir boşlukta, ataların o eski manzarası yükselmeye başladı.

Büyükanne ve duvardaki saatin ibreleri yerlerinde değildi.

Meryem Ana'yı (ya da Anam'ı) ilk kez gördüğüm yerde yanmış çam ağacı ve bağışlama kokuyordu.

ÇARŞAMBA, 8 c

Anam nerdesin, hele beni bir görsen: doğar
doğmaz çıkıp gittim. Gereğinden de azdım —zaten kim
anlar?— ve yan, yağlı ayaklı sürüngen canavarlar
kalabalıktı.

Böylece, öylesine zorlukla kurulmuş bir
yaşamın uzantısında yarı yıkık bir kapı ve
bir sürü çürümüş büyük deniz lalelerinden
başka bir şey kalmamıştı. Geçip oraya uzanıyorum
—kim bilir?— vatandan daha tatlı bir karın uğruna.

PERŞEMBE, 9

İçindeki utanç dolu olaylarla bağını çözmüş
olan sarmaşıktaki o kapalı, o terkedilmiş
evlerden biri olsa gerek

Ve duyumsuyorsun şimdi ulumaların üstüne
saldırdıklarını
o ilk ısırmaları Adem'in devrinden kalan
hâlâ sevmeye kalkışan yaşlının çenesini
ve yorulmadan estirirdi gizli ıhlamur ağaçlarını
duyarlı Nisan ayının bir gecesinde.

Seni şimdi dizlerinin üstüne çökerten şeyler
kanlar içine de yuvarlıyacaklar yeniden.

CUMA, 10

Durmadan esiyordu rüzgar ve durmadan kararıyordu
ortalık ve durmadan uzaktaki ses
kulaklarıma varıyordu: «yaşam boyu» ...
«yaşam boyu»...

Karşı duvarda ağaçların gölgeleri sinema
oynuyorlardı.

CUMA, 10 b

Anlaşılan bir yerlerde birileri eğlenmekte
ama evler ya da insanlar hiç yok ortalıkta
yakınlarda olmıyan gitarları ve başka
gülüşleri duyuyorum.

Belki de çok uzaklarda, göklerin yanık
odunları içinde
Andromeda'da, Kutup Yıldızı'nda ya da
Sünbüle'de...
Acaba aynı mıdır yalnızlık bütün dünyalarda?

CUMA, 10 c

Geceyarısını geçti vakit ve odam dolaşıyor
mahallenin içinde ve zümrüt gibi ışıldıyor.
Biri araştırıyor içini - ve gerçek hep kaçıyor
son anda. Hiç aklına gelmiyor daha aşağılarda
olabileceği

Çok daha aşağıda

Ölümün de bir Kızıl deniz'i olabileceği.

CUMARTESİ, 11 ﺩﺤ

Çıktım yeni yaraların peşine
nilüferler gibi eskilerin üstünde yüzen

(Tanımış olduğum o antik denizde

Dünya şimdi batmış olmalı
yan yatan iki direği suyun dışında

Ve ben, gerçekmişim gibi, hâlâ yazarım).

CUMARTESİ, 11 b

Durmuştum tüm gece uykuda
farları bozuk eski bir araba gibi
karanlığın içinde denk geldi gene
dokundum insanların davranışlarına
etrafımda yıllardan beri hep gördüğüm
davranışlar gibi anlaşılmazdı bunlar da:
«Kara giysili kadının esrarı» örneğin ya da
«Mum bebekli dilsiz»
«Pompeyi'nin son günleri» ya da
—ilk kez gösterilen— «Ölüm busesi».

PAZAR, 12

Mema'ya

Karanfil rengi taşlarla döşeli, yaban otlu
ve kurban merasimiymiş gibi orta yerl sacayaklı
ve ateşli avluya indim.

Hiç beklenmeyen bir anda birden havada
çiçeklerle donanmış bir öküz kafası belirdi
ve gene birden kayboldu.

Yüzyılı şaşırmış olmalı.

Sonra Manastır'ın erzağını getiren kamyon
ve elinde ayin tabağını taşıyan Peder İsidoros
belirdi.

ÇARŞAMBA, 15 ♂

Taştan mumların ve ellerinde hilaller
taşıyan kadınların arasında yol alıyorum.
Tanrı burada değil. Bu bahçenin sonu yok
ve hiç kimse bilmiyor başına gelecekleri.

Her isim kısa bir süre ışıldıyor karanlığın
içinde ve sonra sönüp kayboluyor.

ÇARŞAMBA, 15 b

Açardı bahçenin havasını ve sağa kaçan saçlarını
görürdün kadının. Sonra bölmenin
üstünde yer değiştirirdi, üzgün, kucağında
bir sürü küçük ak alevle.

Devrimlerle, ayaklanmalarla ve kanla dolu bir süreydi.
Olayların sürekliliğini uzaklardan sağlıyan
bu kadındı sanırsın.

Ama yakından, sadece güzel bir kadındı,
bahçe kokan.

ÇARŞAMBA, 15 c

Yumuşak toprağına çıkıyorum, tepeye varıyorum
ve kadının saçlarını başının arkasına
örüyorum dallarla.

Sonra haç çıkarıyorum.

O an can çalıyor ve kirpiklerinde bu yılın
ilk göz yaşı beliriyor.

İnanılmaz güzellikte bir şey olabilirdi.

PERŞEME, 16

Çiseleyen yağmur herkese birşeyler söyler.
Bana hiçbir şey. Pencereleri kapattım ve
çağrılara koyuldum alfabe sırasıyla: Astipalyalı
Angelo; Vrisida; Gavgamila; Krinagora'nın
kölesini; Elispondos'u; Zagoria'yı; Peygamber
İlyas'ı; Midillili yeni Martir Teodoros;
İsso; Konstantin Paleologos; Laida; Andon Usta;
Nikia; Aya Pelagia kayalarını; Homer'i
(tüm İlyada'yla birlikte); Pelasgioslar; Roksani;
Sfenelaida; Tatavla; İviko (aşka çılgınca düşkün);
Festo'yu; Hoiforesleri; Psara'yı;
ve Origeni'yi.

Sabahladım, Tarih'in ölüm tarihini baştan
başa katederek ya da daha doğrusu Ölüm Tarihi'nin
tarihini katederek (bu bir kelime oyunu değildir).

CUMARTESİ, 18

Hâlâ yağmur yağıyor. Sonsuza dek yağacağa benzer. Ve sonsuza dek dolaşacağım, elde bir şemsiye, güzel açık-hava pastahaneleriyle dolu pembe bir küçük kenti arıyarak.

CUMARTESİ, 18 b

Gök gürlemesinden hemen sonra sevecenliğin
göksel ağırlığı ve yola koyuluyor salyangoz.
Su üstünde yüzen ev parçaları, önlerinde
direkleri olan balkonlar, rüzgar.

Gelmekte olan ölüm gerçektir
yüklüdür bazı eski mutluluklarla
ve o çok tanınmış (korkunç ıssız yerlerde
ıklaşan) umutsuzlukla.

CUMARTESİ, 18 c

Saatlerce oturup kaldırım taşlarındaki suya bakarım, ta ki, sonunda, bana benzeyen bir yüze dönüşür su ve çıkıp gider geçmişteki tüm yaşamımdan.

PAZAR, 19

Sakinlik, herkesin çıkıp gittiği Pazar
günlerini andıran, duygulardan yoksun
kıldığım bir odada.

Olağanüstü güzellikte bir ölümün olasılığı
kayıyor havada, camda kazılı orkidelerle.
Ses hâlâ bir kaç aylık mesafededir, ama artık
var olmamanı isteyen kızıl burun delikleri
seçiliyorlar şimdiden.

PAZAR, 19 b

Varmasıyla büyüdü gemi limanı tıkayıverdi.
Güvertelerde davranış yok. Belki de bir tek
parça halinde ve paketlenmiş olarak yeni
geceyarısını getirmektedir. Belki de tek
bir canı, duman kadar ince ve yanık
kokusundan tanınan canı.

Nasıl olsa Nuh'un gemisinden daha çıkamamış
bir sürü hayvan var ve sabırsızlanıyorlar.
Rıhtımı dolduran ve tedirgin bakışan insanlar da
yavaş yavaş her şeyin tek bir ana bağlı
olduğunun bilincine varıyorlar

o an ki kayboluverir yakalıyacağın sırada.

PAZAR, 19 c

Gecenin içinde gidiyorum gökyüzünün kırık
aklarıyla yanımda mehtabımın köpeği.

Tanımadığım bir Cebrail bana el sallıyor
— Tamam, hepimiz öleceğiz; ama ne için?

Yükseklere bakıyorum, yıldız gibi kuzeydeki
pencere, açık unutulmuş, ışığı da söndürmemişler.

Ötekiler uyuyor, ya geçici ya her zaman için
sırt üstü, yüzleri göğe karşı örtüsüz.

Gidiyorum, yanıbaşımda sayılı günlerim
— Tamam, evet; ama bu yaşamın sonu yok ki...

B. PAZARTESİ, 20

Göksel serüvenlerle bitkin, sabaha doğru uzandım uyumak için.

Camda eski Ay bakıyordu bana, Güneşin maskesiyle.

B. SALI, 21

Bir tabut gibi küçük bahçeyi açabilecek
cesareti ancak bugün bulabildim. Suratıma
çarptı kokular, limonla karanfil.

Sonra yılları ve taze çiçek yapraklarını yana
ittim ve işte: annem, başında koca ak
şapkası, göğsünde asılı eski altın saatiyle.

Yaslı ve dikkatli. Arkamda duran bir şeye
dikkat kesilmişti.

Dönüp bakamadım, bayılmışım.

B. ÇARŞAMBA, 22

Kaktüsler durmadan büyür ve durmadan düş
görür insanlar hep var olacaklarmışcasına.
Ama yıprandı Uyku'nun iç yanı ve artık o
kımıldıyan kara kütlenin ne olduğunu kolayca
seçebilirsin

Bir kaç gün öncesine kadar ancak bir iç çekişi olan

Ve şimdi bir kara yüzyıl.

B. PERŞEMBE, 23

Mezarlık gibi güzeldi titreyen gün
serin bir göğün sağnaklarıyla

Diz çökmüştü Meryem Ana örümcek ağlarına karışmış.

Bir zamanlar toprak bacaklarım

(Çok genç ya da aptalca güzeldim herhalde)

Batan iki üç can

Camları güneş batışıyla dolduruyorlardı.

B. PERŞEMBE, 23 b

Aynen Tanrı. Ama o bile içiyordu zehrini
yudum yudum adanmış olduğu gibi
ta ki sonunda büyük patlama işitildi.

Yok oldu dağlar. Ve o zaman gerçekten
koca çenenin berisinden belirdi kadeh

Ve daha sonra buharların içinde ölüler,
uzanmışlar.

B. CUMA, 24

Bir monologa girişircesine, susuyorum.

Belki de hâlâ ot durumundayım, bir soğuk
Cuma gününde ilaç ya da yılan otu

Ya da, kim bilir, otuyum o kutsal hayvanların
büyük kulakları ağır sesler ve
buhurluğun madeni gürültüleriyle dolu olan.

B. CUMA, 24 b

Düş yerine

Günlük içinde yaslı uysal gökyüzü,
şamdan gibi yükselen Analar
rahat durumunda acemi erler
küçük dikdörtgen kazılar, püskürgeçler,
nerkis çiçekleri.

Sanki, diyor, ölümün kendisiyim ben ama
yola yeni koyulan bıyığı terlememiş bir gencim
ve ilk kez duyuyorum mumların buğusunda
«gelin son kez kucaklaşalım» sözlerini.

B. CUMARTESİ, 25

Çocukluğumdan beri bana sırları ileten
menekşe rengi kurdeleli o küçük tanrıça
dünkü uykusuzluğumdan geçerken
azıcık, bir an için gülümsedi bana.

Sonra yüzerek su yüzünde kayboldu sağa doğru
gidip boşaltmak için çöplerimi taşıyan kovayı
—ruhun izmaritlerini ve şiir bozuntularını—
şimdiye dek gençliğin ve
kurumlu denizin kaynadığı yere.

B. CUMARTESİ, 25 b

Kurum doğuran kara bulut gene denizin karnında
batan gemideki bağrışmalar gibi

Tutulamıyacak'lara tutunanlar yenik düşer

Nasıl ki ben de Aya Yorgi günü arifesinde
şaha kalkmış atlar ve zırhlarla boy ölçüşmeye
kalkıştığımda
aşktan yanmış ruhum dökülüverdi tümüyle
dünyanın dışına.

PAZAR (PASKALYA), 26 .'.'

Arı duru gün. Orada batıda dağ biçiminde duran rüzgar seçilebiliyor. Ve pencerenin altında, alçaklarda kanatlarını kavuşturmuş deniz.

Yükseklere uçup oradan ruhunu bedava dağıtasın gelir içinden. Sonra aşağılara inip, gözünü kırpmadan, sana ayrılmış olan mezarda yerini alasın.

PAZAR (PASKALYA), 26 b

Neşide

Esen yelin kızı buluğa ermiş deniz
Kalvos'un verdiği ağaçkavununu al
senindir altın **rayiha**

Yarın öbür gün öteki kuşlar gelecek
gene hafif olacak dağların çizgileri
ama ağır olacak senin **kalbin.**

ÇARŞAMBA, 29

Son günlerde kaldırım taşlarında ayak sesleri
duyuyorum, kumaş hışırtısı ve bildik olmıyan
sözcükler, acı ve güçlü tıpkı yaban otları gibi:
«irfi» «saraganda» «tintelo» «deleana»... Sonunda
«tepem attı» dün gece ve çıplak durdum aynanın
karşısında.

Gerçekten, hiç benzemiyordum kendime. Saçlarım
alnıma düşmüştü ve yüz çizgilerim sertti.
Ortaparmağımda ağır, mühür taşıyan bir yüzük duruyordu.
Ve odanın bir köşesinde sakallı ağır başlı
iki tane daha genç vardı.

Bunun dışında, etraf Korfu adasını andırıyordu.

Hepimiz böyle batıyorduk ağır ağır gençlik gibi.
Radyodan bu arada, öteki eski şarkıların arasında,
yüksek sesle, «Ramona» işitiliyordu.

CUMA, 1 M

Mayıs 1 günü

Mayıs'ı dikkatle tutup açıyorum:

Çarpıyor yüzüme bir örümcek ağı sıcaklığı
kelebek soluğu kokan bir lacivert
papatyanın burçları topu bir arada
ve bir sürü sürüngen ya da uçan
böcek, yılan, kertenkele, tırtıl ve başka
tel antenli renk renk canavarlar
altın lame pullar ve kızıl benekler

Tümü Yeraltı Dünyası'nın maskeli balosuna
gitmeye hazırlanmışlar sanırsın.

CUMARTESİ, 2 M

Yaşamım (yaşamımın ufacık bir bölümü) yaşamlarının üstüne düştükçe bir delik bırakıveriyor.

Gözünü deliğe dayayan, sonsuzlukta koyu renk bir denizi ve aklara bürünmüş bir kızın soldan sağa uçtuğunu ve havada kaybolduğunu görebilir.

PAZAR, 3 M

Bir dehlizin kapağı açılmış olmalı. Karşı
cinsten kalabalıklar çok köşeli şapkalarla
ve ayak uçlarına dek uzanan giysilerle
gidip geliyorlar.

Birden sesim duyuluyor (ama ben konuşmuyorum) :
hey, siz Roma'lı güzel kadınlar la luce
onde s'infiora vostra sustanza rimarra
con voi etternalmente si con'ell' é ora?

Bir süre sonra yankı gibi yanıt duyuldu: tu
non se in terra, si come tu credi... tu non
se in terra... tu non se in terra...

O zaman uzaklardan bir zincirin dönüşleri
İşitilmeye başlandı ve tanınmamış büyük bir
Burc'un çıkıntıları beni çepeçevre sıkmaya
koyuldu.

Dağlar ilerde yavaş yavaş dağılmaya ve anılar
gibi yükselmeye başladılar.

PAZARTESİ, 4 M

Toprağın iki santim üstünde
görüyordun, duruyordu ev ve parlıyordu
mücevher gibi.

Daha aşağıda pembe buğu dolu bir göl

Sonra tekparça yanmaz fosfordan oluşan
Bilinmezlik ve daha beride «Lotus Yiyicilerin
Ülkesi» dedikleri.

İşçi olarak çalıştım ben buralarda
yıllarca ve sonunda yanmış parmaklarla
kalakaldım, bu yörelerde suların nasıl çiçek
açtıklarını ve Cennetlerin ağır ağır
yürüyerek kuyruğu nasıl açtıklarını
tam görmek üzereyken.

PAZARTESİ, 4 M b

Yumuşak kırmızı tepeler aynen yaşamımda olduğu gibi.

Benzerlik öylesine büyük ki, elinde bir küçük gemiyle ve tepelere ancak değen havayla geçmekte olan gencin ak görünümü bir gerçek midir yoksa heyecandan öylesine yabancılaştım da dış dünya dengesini ve olağan düzenini yeniden mi bulmaktadır, bilemiyorum.

PERŞEMBE, 7 M

Hiç bir şeyi bu denli düşünmediğimden ve hiç bir şeyle heyecanlanmadığımdan, zaman yürekleniverdi ve beni Girit Denizi'nin orta yerine bırakıverdi.

Yaşım binlerce yıla vardı ve artık Mine yazısını öylesine kolaylıkla kullanıyorum ki herkes şaşıyor ve tansığa inanıyor.

İşin iyi tarafı yazdıklarımı okuyamıyorlar.

— Her şey kaybolmaktadır. Herkesin gelmektedir zamanı.

— Her şey kalmaktadır. Ben gidiyorum. Sizler, hele görelim şimdi.

NOTLAR

Giriş **Gümüş:** yıpranmamaları ve süsleme amacıyla ikonaları, yüz bölümü açıkta bırakılarak, bir ince kabartma gümüş tabakayla kaplarlar.

Nisan ayı

1 b **flora mirabilis:** latince, flora, çiçek tanrıçası; mirabilis, üstün ya da çok güzel demektir.

2 **kılıç:** yunancada 'romfea' sözcüğü kullanılmıştır. İncil'de kullanılan bir sözcüktür, günümüzde kullanılmamaktadır. Örneğin bak, I. Samuul, 17-39 Eski Ahit: «Davud esvabı (zırhı) üzerine kılıcını kuşandı.»

2 b **Sitonya:** Halkidiki'de (Halkidikya) yani Kuzey Yunanistan'da yarımada.

2 c **Angeliki,** Yunanca'da bir özel isimden başka «melekotu» anlamına da gelir. Ozan büyük harf kullanmıştır.

3 **İlahiler:** Yunanca'da «heretismi»; Paskalya'dan önceki cuma günleri okunur.

4 **Dominikos:** Girit'ten İspanva'ya göçen Yunan asıllı Teodorakopulos'un (El Greko) ismi.

5 b **Kera:** yunanca'da «hatun» sözcüğünü anımsatır, «kera Eleni»ya da «Emine hatun» gibi. Ozan, sözcüğü büyük harfle özel isim gibi kullanmıştır.

10 c **Kızıl deniz:** yunanca'da da deniz küçük «k» ile yazılmıştır.

12 **çiçeklerle donanmış öküz kafası:** eski Girit uygarlığı süresindeki (M.Ö. 27. - 12. yüzyıl) kurban ayinlerini anımsatıyor.

Ayin tabağı: yunanca'da «koliva», okunmuş yiyecek tabaklar içinde taşınır.

16 **alfabe: isimler** yunan alfabesi sırasını izlemektedirler.

Astipalya: Ege'de ada.

Vrisiida: Homer'in İlyada'sına göre Ahileas'ın kadın kölesi.

Gavgamila: Makedonyalı'larla Pers Darius'un savaştığı Asur kenti (M.Ö. 331)

Elispondos: bugünkü Çanakkale.

Zagoria: Epirus'ta köyler.

İlyas: dağların koruyucusu sayılır.

İsso: Darius'le İskender'in savaştığı Suriye kenti.

Laida: ya da Lais; Korint'de yaşamış antik tanınmış bir orospu.

Nikias: İspartalılarla barış içinde yaşanılmasını savunan Atina'lı komutan (M.Ö. 420)

Pelasgios'lar: Akalar'dan önce Yunanistan'da yaşıyanların genel ismi.

Roksani: Pers asıllı olan İskender'in karısı.

Tatavla: bugünkü İstanbul'un Kurtuluş semti.

Festo: eski Girit'te kent.

Hoifores'ler: Eshilos'un Orestiada trajedisinde kadın korosu.

Psara: 1821 Yunan ulusal devriminde tanınmış bir ada. Solomos'un en tanınmış şiirlerinden biri; Psara'nın kapkara sırtında/Yürüyor Zafer şimdi tek başına, diye başlar.

Origeni: 183-254 yıllarında Afrika'da yaşamış tanrıbilimci.

20 **B. Pazartesi:** Büyük Pazartesi demektir. Paskalya haftasının günleri böyle adlandırılır.

24 b **«gelin son kez kucaklaşalım»:** ozan kilise ayinlerini anımsatan sözcükler kullanmıştır.

25 b **Aya Yorgi** (Aziz Yorgi) zırh giyen ve şaha kalkan bir ata binmiş olarak resmedilir.

26 b Ozan, Kalvos'un dilini çarpıcı bir biçimde ve sözcüklerin altını çizerek kullanır. Kalvos artık kullanılmıyan eski bir dil kullanmıştır.

Mayıs ayı

1 M **M, Mayıs demektir.**
Yeraltı Dünyası: ozan, Adis (Hades) sözcüğünü kullanmıştır.

3 M «İçinden varlığınızın çiçeklendiği ışık sonsuza dek sizinle böyle şu anda olduğu gibi mi kalacak?»

«sen yeryüzünde değilsin, sandığın (inandığın) gibi... sen yeryüzünde değilsin... sen yeryüzünde değilsin..»

4 M **Lotus Yiyicileri:** Odiseas'ın serüvenlerinden.

7 M **Mine:** Girit'in eski uygarlığı (M.Ö. 27. - 12. yüzyıl).